

Спеціалізована вчена рада Д 44.887.01
Полтавської державної аграрної академії
№ 22
Від « 12 » листопада 2018 р

У спеціалізовану вчену раду Д 44.887.01
Полтавської державної аграрної академії

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Березіної Людмили Михайлівни на дисертаційну роботу

Мельник Марії Іванівни на тему:

«Формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами

Формування конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва вимагає відтворення виробничо-ресурсного потенціалу підприємств у сільському господарстві на якісно новій ресурсозберігаючій основі. Інвестування матеріальних та нематеріальних ресурсів у інноваційну сферу діяльності аграрних підприємств у процесі простого і розширеного відтворення виробничо-ресурсного потенціалу забезпечує економічну ефективність шляхом вдосконалення структури та взаємодії виробничих ресурсів, підвищення рівня їх використання при виробництві конкурентоспроможної продовольчої продукції.

З цією метою процес формування інноваційно-інвестиційного розвитку аграрних підприємств повинен носити безперервний циклічно замкнутий характер. У цьому зв'язку для досягнення високої ефективності відтворення їх виробничо-ресурсного потенціалу неприйнятним є зведення інноваційно-інвестиційних процесів до впровадження окремих заходів без збереження інвестиційного циклу. Адже вони повинні охоплювати всю систему виробничих ресурсів, забезпечувати підвищення ефективності їх використання в цілому. Отже, положення дисертаційної роботи, в якій досліджуються концептуальні підходи оцінювання інноваційно-

інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві, мають стати одним із стратегічних напрямів національної стратегії розвитку аграрного сектору економіки України.

Зазначене потребує розроблення теоретико-методичних засад, концептуальних положень та науково-практичних рекомендацій, спрямованих на формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві.

Вирішенню згаданих проблем присвячена дисертаційна робота М.І. Мельник, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження з наукової точки зору та своєчасність з практичної, оскільки, з огляду на поглиблення різних дисбалансів в інноваційно-інвестиційній діяльності підприємств у сільському господарстві, забезпечить напрями його гармонійного розвитку.

Вагомість даного дослідження полягає також і в тому, що воно виконано у відповідності з планом науково-дослідних робіт Сумського національного аграрного університету: «Формування механізму реалізації інтегрованого територіального управління в умовах переходу до сталого розвитку» (0117U006534) та «Науково-практичні засади формування екологічно орієнтованих венчурних фондів у аграрному виробництві (0116U006093)». У межах вказаних тем автором була здійснена соціально-еколого-економічна оцінка інноваційних проектів аграрних підприємств, обґрунтована необхідність інноваційного енергозбереження, створення інноваційних фондів та еколого орієнтованих проектів для сільськогосподарських підприємств.

Крім того, у 2017 р. на базі Варшавського університету природничих наук за Грантовою програмою Національної комісії Польщі у справах ЮНЕСКО автором розроблялись теоретичні, методичні та практичні рекомендації за темою дослідження.

Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз дисертаційного дослідження показав, що воно є системним дослідженням теоретичних, методичних та прикладних засад формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств у сільському господарстві, а наукові положення, висновки і рекомендації, отримані за результатами дисертаційного дослідження, є обґрунтованими та достовірними.

Ознайомлення зі змістом дисертації та авторефератом дозволяє констатувати глибину розроблення автором досліджуваної проблематики, суттєву новизну її наукового доробку. Дисертаційна робота має логічну структурну побудову, її зміст повною мірою розкриває тему наукового дослідження.

В основу дисертаційного дослідження покладено фундаментальні положення економічної теорії щодо інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств, вивчення достатньої кількості праць провідних вітчизняних та іноземних науковців з визначеної проблематики, застосування різних загальнонаукових та спеціальних економічних методів дослідження, достатню апробацію результатів та їх впровадження.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України, зокрема, офіційні дані Міністерства аграрної політики і продовольства України, Державної служби статистики України, сільськогосподарських підприємств, власні спостереження й узагальнення автора, інформаційні ресурси Інтернет.

У роботі викладено сукупність теоретико-методичних положень, висновків і рекомендацій, які мають наукову новизну та забезпечують розв'язання теоретичних і практичних проблем формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств сільського господарства.

Дисертація за структурою, змістом, оформленням повністю відповідає чинним вимогам до кандидатських дисертацій економічного профілю, містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Дисертаційна робота характеризується логічністю викладу матеріалу,

завершеною структурою, повною мірою висвітлює зміст розділів, вирішує визначені завдання, які забезпечують реалізацію мети дослідження.

У вступі автор досить аргументовано обґрунтовує актуальність теми, визначає мету, завдання та методи дослідження, а також подає наукову новизну та практичне значення одержаних результатів та відомості щодо апробації результатів дослідження.

Перший розділ «Теоретико-методичні засади формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві» (с. 12-61) присвячений теоретичним дослідженням, які розкривають особливості формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві. При цьому позитивним є те, що автор розглядає сучасний досвід формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві, а також зазначає види та методи формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві.

У другому розділі «Оцінка формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві» (с. 62-152) охарактеризовано сутність інноваційно-інвестиційного розвитку аграрних підприємств, проведено оцінювання сучасного стану формування їх інноваційно-інвестиційного розвитку, а також побудовано модель інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств.

Заслуговує на увагу авторський аналіз фінансової стійкості, як чинника інноваційно-інвестиційного розвитку, українських сільськогосподарських підприємств у порівнянні з польськими аграрними компаніями.

У третьому розділі «Напрямки формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві» (с. 153-200) достатньою мірою обґрунтовано засади державної підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві, запропоновано підходи щодо формування системи ризик-менеджменту інноваційно-інвестиційного розвитку цих підприємств. При цьому науково-практичний інтерес представляє розроблений автором механізм розвитку інноваційних фондів та

екологоорієнтованих проєктів інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві.

Вищевикладене дозволяє зробити висновок про всебічну обґрунтованість і достовірність представлених у дисертаційній роботі наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна дисертації полягає в отриманні наукових результатів, які містять положення теорії та практики формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві.

Найбільш суттєвими результатами, які відображають особистий внесок автора та визначають наукову новизну дослідження, є такі:

вперше:

- запропоновано сутність поняття «інноваційно-інвестиційного захисту» визначати як сукупність елементів, що передають зміст, організацію та умови успішного функціонування економічного механізму збереження та ефективного використання інвестиційних ресурсів для інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. При цьому заслуговують на увагу визначені автором етапи інноваційно-інвестиційного захисту підприємств в сільському господарстві (С. 178-179);

удосконалено:

- науково-методичні підходи до створення та функціонування системи інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств, орієнтованої на полегшення доступу суб'єктів аграрного бізнесу до інвестиційних ресурсів інноваційної спрямованості задля підвищення їх конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках (С. 56-59);

- методику оцінки рівня інвестиційно-інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств, яка, на відміну від існуючих, базується на врахуванні як абсолютних значень показників, що характеризують соціальні, екологічні та фінансово-економічні результати діяльності

підприємств, а також динаміку їх стійкого розвитку з використанням програмного продукту RISE (С. 83-89);

- удосконалено методичний підхід прогнозування інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств, який, на відміну від існуючих, визначається за степеневою функцією збільшення чистого грошового потоку від щорічної дельти інвестування за рахунок створення і використання інноваційних фондів та бізнес-інкубаторів (С. 145-148);

дістали подальший розвиток:

- ідентифікація факторів, які перешкоджають інноваційно-інвестиційному розвитку сільськогосподарських підприємств, найсуттєвішими з яких є низький рівень взаємодії підприємств та наукової сфери, брак довгострокових інвестиційних ресурсів інноваційної спрямованості та недостатність державної підтримки, активізація яких може бути досягнута створенням бізнес-інкубаторів й інноваційних фондів (С. 155-162);

- напрями інноваційно-інвестиційного захисту сільськогосподарських підприємств на основі ідентифікації внутрішніх і зовнішніх загроз та врахування системи ризик-менеджменту при прийнятті управлінських рішень (С. 172-177);

- обґрунтування створення та використання інноваційних фондів, спрямованих на підвищення конкурентних переваг та зниження інноваційно-інвестиційних загроз екологічно безпечного виробництва в сільськогосподарських підприємствах (С. 184-189).

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення дисертаційної роботи, як завершеного наукового дослідження, опубліковано в 14 наукових працях загальним обсягом 5,59 друк. арк., з яких 4 статті в наукових виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних, 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 публікація в закордонному виданні, 6 тез доповідей на міжнародних та

всеукраїнських науково-практичних конференціях. Публікації повною мірою відображають основні результати дисертаційного дослідження. Перелік опублікованих праць за темою дисертації відображає зміст роботи.

В авторефераті знайшли своє ідентичне відображення основні положення дисертації, отримані наукові результати, сформульовані висновки та рекомендації. Зміст автореферату відповідає змісту дисертаційної роботи та дає повне уявлення про наукову цінність і практичну значущість дисертації. Підбір літературних джерел дозволив авторові об'єктивно оцінити ступінь дослідженості інноваційно-інвестиційної проблематики загалом і теми дисертації зокрема.

Практичне значення результатів дослідження

Дисертаційне дослідження Мельник М.І. містить наукові положення, які спрямовані на подальший розвиток теоретичного напрямку формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві. Зокрема, обґрунтовано науково-методичні підходи до створення та функціонування системи інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств, орієнтованої на полегшення доступу суб'єктів аграрного бізнесу до інвестиційних ресурсів інноваційної спрямованості задля підвищення їх конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, удосконалено методика оцінки рівня інвестиційно-інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств, обґрунтовано методичний підхід прогнозування інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств, а також розроблено механізм розвитку інноваційних фондів.

Практичне використання результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що вони спрямовані на вирішення актуальних питань формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві для забезпечення виробництва екологічно безпечної продукції.

Розроблений автором механізм розвитку інноваційних фондів, в тому числі для забезпечення екологічно безпечного виробництва, рекомендовано

Департаментом агропромислового розвитку Сумської обласної державної адміністрації для практичного використання (довідка № 01-21/504 від 21.03.2018 р.)

Науково-практичні рекомендації дисертаційної роботи щодо оцінки рівня інвестиційно-інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств, яка, на відміну від існуючих, базується на врахуванні як абсолютних значень показників, що характеризують соціальні, екологічні та фінансово-економічні результати діяльності підприємств, а також динаміку їх стійкого розвитку з використанням програмного продукту RISE використовуються в навчальному процесі при викладанні дисциплін «Інвестування», «Фінанси підприємств», «Фінанси, гроші та кредит», «Фінансовий менеджмент» для студентів факультету економіки та менеджменту напрямів підготовки 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 071 «Облік і оподаткування», 073 «Менеджмент» Сумського національного аграрного університету для підготовки фахівців ОС «Бакалавр» (довідка № 885 від 20.03.2018 р.)

Практичне значення одержаних у процесі дослідження результатів підтверджено довідками про їхнє впровадження на таких підприємствах: ТОВ «ЛІВІТЕ» м. Суми (довідка №14/1 від 02.02.2018 р.), ТОВ АФ «Вереск-Агро» (довідка №13 від 12.02.2018 р.) та ТОВ «СПГ «Сілва» (довідка №62 від 06.02.2018 р.) Білопільського району Сумської області, ТОВ «Агрофірма «Хоружівка» (довідка №82 від 15.02.2018 р.) Недригайлівського району Сумської області.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Поряд з позитивною оцінкою дисертаційної роботи варто виділити окремі зауваження та дискусійні положення щодо її змісту, а саме:

1. У теоретичній частині роботи (п. 1.1, С. 14, С. 20) запропоновані визначення понять «інновації суб'єктів підприємництва в АПК», «інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства», проте, доцільним було

б сформулювати авторське визначення поняття «інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств в сільському господарстві».

2. У п. 2.1 на С. 85-98 дисертації увага приділена аналізу «економічної доцільності фермерських господарств». На нашу думку, доцільним є використання поняття «економічна ефективність фермерських господарств». Крім того, у додатках варто було б навести вихідну інформацію щодо діяльності досліджених фермерських господарств.

3. У п. 2.2 (С. 99-125) дисертаційної роботи, за нашим переконанням, недоречним є використання різних термінів «аграрні холдинги», «сільськогосподарські агроформування», «сільськогосподарські компанії» для позначення одних і тих же підприємств.

4. Р. 3 (С. 153-200) дисертації мав би містити конкретні розрахунки щодо доцільності реалізації запропонованих автором заходів щодо інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств у сільському господарстві України.

5. На нашу думку, п. 7 висновків (С. 203) має декларативний характер і потребує додаткових роз'яснень щодо отриманих результатів, на основі яких вони були сформовані.

6. Дисертаційна робота не позбавлена стилістичних помилок, зокрема, некоректними є назви деяких таблиць та рисунків (С. 75, 128, 154 тощо).

Водночас, наведені дискусійні моменти та зауваження не зменшують наукової значущості даної дисертації, істотно не впливають на загальну позитивну оцінку наукової і прикладної цінності дисертаційної роботи.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

Докладне ознайомлення з дисертацією, авторефератом і публікаціями дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Мельник М.І. є самостійною науковою працею, яка може бути визнана як така, що містить наукову новизну, практичну цінність і спрямована на вирішення важливої

науково-прикладної проблеми щодо формування ефективного інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві.

Дисертаційну роботу виконано на належному теоретико-методичному рівні, текст роботи викладено науковою мовою в логічній послідовності, висновки і пропозиції, які містяться в ній, достатньо аргументовані. Зміст розділів роботи розкриває обрану тему дослідження та забезпечує досягнення поставленої мети. Відтак, можна констатувати, що дисертаційна робота Мельник М.І. відповідає чинним вимогам.

Загальний висновок

Оцінка отриманих автором наукових результатів дає змогу зробити висновок, що дисертаційна робота Мельник М.І. на тему: «Формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві» та автореферат за своїм змістом, теоретичним обґрунтуванням, новизною наукових результатів, ступенем впровадження в практику відповідають вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор – Мельник Марія Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства
Полтавської державної аграрної академії
Міністерства освіти і науки України

Л.М. Березіна

Підпис ЗАВІРЯЮ
Начальник відділу кадрів
Полтавська державна
аграрна академія